

FR. ROJEC:

Za domači muzej.

II.

a zbiralnih ali lovskih pohodih za žuželkami sem se močno zanimal tudi za rastlinstvo in rudninstvo. Rastlinstvo je najpotrebnejši, torej najvažnejši plod zemlje. Daje človeštvu in živalstvu hrano in vrh tega daje ljudem še vse potrebne snovi za obleko in les za kurjavo, pohišstvo itd. Tudi obleka iz živalske volne, dlake in iz kož, potem mesna in mlečna hrana za ljudi kakor za živali izhaja posredno iz rastlinstva. Živali, od katerih dobivamo omenjene potrebščine, se namreč preživljajo neposredno ali posredno z rastlinstvom, ki se po krvni prekrojitvi pretvarja v njih meso, kožo in dlako, v mast in mleko. Kjer ni rastlinstva, tam ne more stalno živeti nobeno živo bitje.

Rastlinstvo pa daje zemlji tudi primerno in za oči prikupljivo opravo ter tvori v prvi vrsti takozvano prirodo ali naravo na njeni površini. Živalstvo prirodo okraša, oživlja in izpopolnjuje. Priroda svoje vrste je tudi mrzli zapuščeni svet tam v najvišjih gorskih vrhovih, kjer iz razpoklin golih skal več ne poganja niti najneznatnejša rastlinica, kjer gospodari sneg in vihar z vso svojo divjo grozoto in kjer solnčni žarki celo ob jasnih poletnih dnevih izgubljajo svojo čudotvorno življensko moč. Sicer večkrat zvedav človek pripleza z veliko težavo iz nižav v tako višavo, a ne, da bi se tam nastanil za daljše bivanje, temveč da nekaj ur z nebotičnega gorskega vrha ogleduje divni dolinski svet in da si napase oči na veličastni krasoti zemeljske površine, popisane in poslikane s čudovitimi barvami živega rastlinstva. Le prekmalu uteši gorska višina želje radovednega hribolazca in z nevzdržno silo mu zahrepenita srce in duša zopet nazaj v varne, tople, mehke in vseh zemeljskih dobrot bogate nižave.

Ako bi zemlja ne rodila rastlinstva, bi si človek niti ne mogel postavljati tako dovršenih domov in drugih stavb; zakaj le les vsakovrstnih dreves mu daje potrebno kurivo za ognjeno silo, ki si z njo pripravlja apno in mavec iz kamenja, opeko iz prsti ali ilovice ter železo in druge kovine za stavbne vezi in orodje iz rudnin. Brez teh sredstev in pripomočkov bi bilo gotovo nemogoče sedanje mojstrsko stavbarstvo. V vseh večjih, z ognjem delujočih tvornicah in

delavnicah dandanes navadno uporabljajo za kurjavo premog namesto lesa. A tudi premog — kot je znano — je bil некоč les.

Rastlinstvo je tudi izvor čudovite prirodne lepote. Živelo je že mnogo izredno nadarjenih ljudi z velikanskimi duševnimi zmožnostmi, toda nobeden bi si ne bil mogel izmisliti rastlin v tako divnih in različnih oblikah in barvah, kakor nam jih je ustvaril duh božji. Utrgajmo si v travi le neznatno cvetko in si jo natančno oglejmo v vseh njenih delih! Kak nedosegljiv umotvor je to! Kar se tu tiče rastlinstva, to velja v nekaterih ozirih tudi glede človeka in živalstva še v višji meri. Naši kiparski in slikarski velikani so pa le boljši ali slabši posnemalci prirodnih umotvorov. Priroda je njihova prva šola.

Priroda okraša vsak čas zemljo z raznovrstno rastlinsko lepoto in vabi človeka iz mrklega zidovja vun v svoj sveži in mehki zeleni raj. Najlepše in najprijetneje je v prirodi seveda spomlad in poleti, ko začne iz spočite zemlje vse na novo kliti, zeleneti in cveteti ter se potem to kipeče in cvetoče zelenje rastoč razvija in množi do jeseni. V tem času dozori prvo žito na polju, trava na travnikih in senožetih doraste, in marljivi kmet oboje pospravi domov. Nato pride trudna rumena in rjava jesen, a za njo prikima zaspana bela zima. Prirodoslovčevo oko najde tudi v teh dveh letnih časih povsod v prirodi obilo rastlinske lepote in zanimivosti. Navadni ljudje, zlasti ženske in otroci se v prirodi najbolj zanimajo za dehteče živobojne vrtno in poljske cvetice. Z odkritim veseljem jih trgajo v šopke in jih jemljejo s seboj na dom, kjer jih v sobah postavljajo z veliko častjo v steklene ali porcelanaste čašice (vaze). Da bi ostale sveže in da bi tudi tam še nadalje cvetle, jim k steblo m pridno prilivajo vode. A tem nežnim hčerkam prirode je dana le kratka doba lepega cvetnega življenja. Vkljub zadostni vodni hrani skoraj vse že v nekaj dneh v sobah izgube svojo prikupljivo lepoto, in treba jih je nadomestiti z drugimi. Tudi zunaj v prirodi na živih materinskih stebelcih bi ne cvetle dosti dalje časa.

Vešč opazovalec prirode pa pozna tudi take cvetice in brezcvetne rastline, ki se jih lahko trajno ohrani v prvotnih barvah in oblikah, ako se jih pravi čas utrga in posuši. To so razne cvetice s suhimi ali papirnatiimi cvetovi bele, rdeče in rumene barve. Med njimi so najbolj znane planike ali pečnice in vrtno slamnice. Nadalje so tudi med preprostim kmetiškim ljudstvom dobro poznane nizke cvetke z ohranljivimi cvetovi bele in rdeče barve, ki jih imenujemo mačkine tačice. Rasto po nerodovitnih solnčnih senožetih in pašnikih. Pri nekaterih hišah na kmetih vidimo na oknih v cvetičnih lončkih tudi srednje visoke cvetice s šopi bledorumenih suhih cvetov. Za ohranitev

teh in podobnih cvetic je potrebno, da jih potrgamo, preden se jim cvetje popolnoma razvije in preden se pokažejo iz osrčja cvetov cvetni prašniki. Potrgane vložimo v knjige med pole pivnega papirja ali jih pa položimo v senco na suhem prostoru, kjer naj ostanejo tako dolgo, dokler se popolnoma ne posuše. Na tak način moremo

prirediti za trajno ohranitev v prvotnih oblikah tudi vsakovrstne trave, mahove, drevesne in skalne lišaje, pušpanove in cipresne vejice i t. d. Barve teh rastlin pa s časom bolj ali manj oblede, ako so na svetlobi.

S svojih zbiralnih pohodov sem spomladi in poleti prinašal domov poleg žuželk tudi zgoraj navedene rastlinske posebnosti, jih sušil ter spravljal v škatle in zabojčke. Nabralo se mi je že mnogo tega blaga, a vedno sem še našel zunaj ob potih in stezah rastlinskih stvari, ki so mi tako ugajale, da jih nisem mogel tam pustiti poginu. V pozni jeseni, ko so že povsod vse cvetice pokošene, popasene in posušene, štrle tu in tam izmed suhe trave med kamenjem in trnjem bilke s suhimi cvetnimi ostanki. Nekateri teh imajo jako lepo in zanimivo obliko in se kažejo kot nekaki novi cveti. Tudi take prirodne posebnosti sem nabiral ter jih polagal doma k drugim rastlinskim stvarim. Pozimi in v zgodnji pomladi pa sem znašal pokovito brstje, suho travo, listje, smrekove, borove in mecesnove storže ter druge podobne rastlinske paberke.

Znanci in domači sostanovalci so me s posmehom povpraševali: »Kaj boš začel z nabrano rastlinsko šaro? Saj nimaš ne koz ne zajcev, za katere edino bi bilo uporabno tvoje blago.« — »Boste že videli! Naredil bom nekaj tako lepega in imenitnega, da boste vsi strmeli nad mojim umotvorom!« — Tako sem jim samozavestno odgovarjal, v resnici pa še sam nisem vedel, kaj bi napravil iz svojih rastlinskih zakladov. Čutil sem, da bi se dal narediti iz njih lep nov prispevek za moj domači muzej, a v kakšni obliki, to mi je bilo še zagnetno vprašanje.

Bila je zima z dolgočasnimi nedeljskimi popoldnevi in pustimi delavniškimi večeri. Z lovom in urejevanjem žuželk nisem več imel opraviti. Rad bi se že lotil novega dela z uporabo nabranega rastlinstva za povečanje domačega muzeja, ker me je k temu delu priganjalo vedno več vzrokov. Začel sem torej o tem resno premišljati in preudarjati na vse strani, in kmalu se mi je posvetila v glavi dobra misel. Narisal sem si načrt v pravi velikosti za pokrajinsko podobo z okvirjem in šipo. Potem sem v prostem času podnevi in ob večerih dolgo v noč zopet sedel v sobi pri mizi, pred menoj na njej in po tleh okrog mene je bilo poleg potrebnega orodja nakopičenih vsakovrstnih suhih cvetic, trav, mahu in brstja, jaz pa sem delal in delal, dokler nisem dovršil podobe, katere risarski posnetek vidite tu v odtisku.